

Nr 19.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion angående utredning av det nuvarande valsystemet i syfte att bereda större plats för s. k. personval.

Uti en inom första kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 105, av herr *Persson, Karl*, hemställes, »att riksdagen måtte an hålla om skyndsam utredning av det nuvarande valsystemet i syfte att be redada större plats för s. k. personval i enlighet med vad i motionen anförts».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Det proportionella valsätt, som infördes i Sverige år 1909, byggde på partiet som det grundläggande momentet i valet. Förslag om frångående eller förändringar i detta valsätt ha vid flera tillfällen varit föremål för riksdagens prövning. Sålunda ha motionsvis förslag väckts om införande av majoritetsval i enmansvalkretsar, och vid några tillfällen ha önskemål framförts om ett valsätt, som möjliggjorde röstning i första hand på vissa personer.

De s. k. proportionsvalsakkunniga, vilka i anledning av bland annat en utav 1918 års lagtima riksdag avlåten skrivelse (nr 113) år 1919 tillsattes med uppgift att utreda och föreslå de ändringar i det då gällande proportionella valsättet, som för avhjälpande av bristerna i detsamma kunde anses påkallade, upptogo i sitt år 1921 avgivna betänkande II till behandling frågan om införande av en personmetod. De sakkunniga tillerkände en personmetod bestämda ideella företräden framför en partimetod men funno hela frågan om personmetoder vara allt för litet genomdebatterad såväl principiellt som tekniskt för att förutsättningarna för definitivt framläggande av förslag i sådan riktning skulle vara för handen. De sakkunniga påpekade även, att en personmetod skulle kunna tänkas föra till ett rakt motsatt resultat mot det åsyftade eller till en än större makt för partiledningarna vid valet än vad fallet vore vid tillämpningen av en partimetod. Samverkan mellan väljare tillhörande en viss meningsriktning måste nämligen vid en personmetod konstitueras genom gemensamma kandidatnamn i stället för som vid en partimetod genom anslutning till visst parti (gemensam parti-beteckning eller anmäld samverkan mellan olika listor), och den vid en partimetod möjliga friheten att inom ett parti rösta på vilka kandidater som helst utan att riskera mandat för partiet försvunne eller minskades vid en personmetod.

Vid 1924 och 1929 års riksdagar väcktes motioner med begäran om utredning rörande möjligheten att bygga de allmänna valen på en metod som i högre grad möjliggjorde direkt personval. Med hänvisning till vad härom

1 Bihang till riksdagens protokoll 1948. 5 saml. 2 avd. Nr 19.

anförts i proportionsvalsakkunnigas betänkande avstyrkte konstitutionsutskottet motionerna (utl. 1924/21, 1929/9), vilka ej heller föranledde någon riksdagens åtgärd.

I nu förevarande motion föreslås utredning rörande åtgärder, som kunna bereda ökad möjlighet för väljarna att taga hänsyn till vederbörande kandidats personliga kvalifikationer. Utskottet finner de uppslag i detta avseende, som framförts i motionen, knappast ägnade att främja angivna syfte. Den av motionären ifrågasatta ordningen, enligt vilken den röstande skulle kunna medelst förprickning angiva den kandidat, på vilken han önskar rösta, skulle, såvitt utskottet kan finna, icke bereda större möjlighet till personval än den som redan gällande valmetod erbjuder. Därtill kommer, att det bleve vanskligt att utforma regler för röstsammanräkningen och att denna i varje fall måste bli svåröverskådlig. Ej heller de uppslag motionären i övrigt framkastar — att en väljare skulle kunna rösta på parti utan att rösta på person samt att fraktionsbeteckningen och möjligheten att uppställa personlig suppleant skulle avskaffas — skulle enligt utskottets mening tjäna motionärens syfte; i vissa avseenden lära de väl till och med kunna verka i motsatt riktning. Utskottet hemställer alltså,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 8 april 1948.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Jones Erik Andersson*, Gottfrid Karlsson, Karl August Johanson, Herlitz, Elmgren, Mattsson, Hällgren, Bror Nilsson, Englund* och Damström; samt

från andra kammaren: herrar Thorell*, Pettersson i Norregård, von Friesen, Nilsson i Göteborg*, Nolin, Norén, Spångberg*, Jonsson i Haverö och fru Björck.

* Ej närvarande vid justeringen.